

Keresetek és minimálbér az Európai Unióban

Az alkalmazásban állók keresete a háztartások jövedelmének országonként eltérő arányú, de általában igen jelentős tényezője. Egyúttal a termelési költségek nagy részét kitevő munkaerőköltség fő tétele a munkabér. A bérek, keresetek országok közötti összehasonlítását sok körülmény nehezíti. Az egyik legnagyobb gondot az árak különbözősége jelenti. Fontosságát jelzi, hogy ennek az akadálnak az elhárításával, az árszínvonalak országok közötti arányának meghatározásával a nemzetközi szervezetek is hosszú ideje foglalkoznak, s a munka eredményeit ma már általánosan elfogadják és használják. Ennek a nagy gondnak a kiküszöbölése után is sok probléma marad. A bruttó kereseteket országonként eltérő mértékű adók és járulékok terhelik, így a nettó kereseti arányok eltérhetnek a rendszerint vizsgált bruttó bérekétől. Azokban az országokban, ahol nem az órabér áll a megfigyelés középpontjában, a havi (esetleg heti vagy éves) keresetek mögött eltérő lehet az adott bérért teljesített munkaidő. Nem mellékes körülmény, hogy az átlagos bérszínvonal (vagy az árszínvonal) milyen belső szerkezet eredménye, stb.

Az Európai Unióban – a Tanács és a Bizottság vonatkozó határozatainak megfelelően – széles körű adatgyűjtésre került sor a keresetekről, amelynek eredményeit a múlt évben kezdték közreadni.¹ Az adatokat egyfelől euróban (a Gazdasági és Monetáris Unión kívüli országok esetében hivatalos valutaárfolyam alapján átszámítva), másrészt az árszínvonal különbségeit kiszűrő vásárlóerő-egységben (PPS-ben) közlik. Előbbiek elsősorban a munkaerőköltség szempontjából érdemelnek figyelmet a külföldi befektetők részéről, utóbbiak pedig a megélhetési lehetőségek, a tényleges kereseti színvonal meghatározásához, országok közötti összehasonlításához adnak tájékoztató pontot. Az összesített adatok az ipari ágazatokra és a piaci szolgáltatásokra vonatkoznak.²

Az euróban kifejezett (az árfolyam alapján számított) havi kereset a megfigyelt hónapban, a tagországokban 281 és 3250 euró között szóródott, azaz 11,6-szeres különbséget mutatott a két szélső ország, Lettország és Dánia kereseti színvonalában. A fogyasztóiár-színvonal azonban Dániában több mint 2,3-szer magasabb volt a lettországinál, így a vásárlóerő alapján számított különbség a két ország között 4,5-szeresre módosult. Vásárlóerő alapján számítva azonban nem Dániában, hanem Luxemburgban volt a legmagasabb a havi kereset, amely 4,9-szerese volt a legalacsonyabb lettországi bérnek.

A rendelkezésre álló éves, havi és órabérek közül a hazai szemléletben legelterjedtebb havi keresetet választva: az unió vizsgált 24 országának átlagában a megfigyelt hónapban annak bruttó összege 2129 vásárlóerő-egységnek (uniós szinten ugyanannyi eurónak) felelt meg. Ezt az átlagot 9 ország keresetei haladták meg, közülük 2 országé – Luxemburg, Nagy-Britannia – jelentősen. Néhány százalékkal elmaradt az átlagtól olyan fejlett országok vásárlóerő alapján számított mutatója is, mint Svédország, Finnország, Olaszország. A régi tagországok közül Portugália keresetei voltak a legalacsonyabbak. Vagyis a vizsgált időpontban a régi tagországok között is igen nagy különbségek voltak, a portugál keresetek színvonala (vásárlóereje) az angolnak a felét sem (44%-át) érte el, a görög pedig nem sokkal több mint a felét (58%-át) tette ki.

¹ Gross Earnings in Europe. Statistics in focus. Population and social conditions. 12/2005.

² Az adatgyűjtés – Málta kivételével – az EU 24 tagjára és mellettük Bulgáriára és Romániára, továbbá Izlandra és Norvégiára is kiterjedt.

² Magyarországon ezekben az ágazatokban (C–K) az alkalmazottak csaknem kétharmada dolgozik, a bruttó átlagkereset az országos átlagnál valamivel alacsonyabb volt.

Az új tagországok közül Ciprus bérszínvonala nemcsak a portugálnál, hanem a görögnél is jóval – 56, illetve 20%-kal – magasabb volt. Mellette még a szlovén bérek is meghaladták a portugál szintet, a többi új tagország keresetei 500 és 1000 vásárlóerő-egység között alakultak. Szembetűnő, hogy ezekben a számításokban Szlovénia után Lengyelország következik. (Lengyelországot az órabérek alapján Csehország, éves keresetek alapján Csehország és Szlovákia is megelőzi.)

Magyarország a tárgyalt ágazatok kereseteiben, vásárlóerő-paritáson az EU-25 átlagának mintegy kétötödét érte le: a megfigyelt hónapban 41%-át, az éves keresetek 39%-át.

Havi átlagkereset alakulása vásárlóerő-paritáson

	Vásárlóerő-egység (PPS)	EU-25 átlaga = 100
Luxemburg	2 745	129
Nagy-Britannia	2 628	123
Németország	2 528	119
Dánia	2 524	119
Belgium	2 438	115
Hollandia	2 326	109
Franciaország	2 196	103
Írország	2 171	102
Ausztria	2 167	102
<i>EU-25</i>	<i>2 129</i>	<i>100</i>
Svédország	2 070	97
Olaszország	2 002	94
Finnország	1 938	91
Ciprus	1 818	85
Spanyolország	1 788	84
Görögország	1 515	71
Szlovénia	1 322	62
Portugália	1 159	54
Lengyelország	996	47
Csehország	935	44
Magyarország	871	41
Szlovákia	826	39
Észtország	755	35
Litvánia	660	31
Lettország	557	26

A felmérés a bérek színvonalán kívül kiterjedt a keresetek mélyebb, más szempontok szerinti összehasonlítására is, többek között kitért a férfiak és nők helyzetére, az ágazatok vizsgálatára, illetve a képzettség szerepére.

A nők keresete átlagosan 28%-kal volt alacsonyabb, mint a férfiaké. A legnagyobb különbség Nagy-Britanniában található, a férfiak itt 36%-kal kerestek többet. De Ausztriában (29%), Szlovákiában (28%), Görögországban (29%) és Cipruson (30%) egyaránt az unió átlagát meghaladó a különbség a férfiak és a nők átlagkeresete között. A legkisebb a két nem keresete közötti differencia Szlovéniában, ahol a nők fizetése 11%-kal alacsonyabb, mint a férfiaké. Magyarországon, Lengyelországban, Belgiumban, Svédországban és Finnországban Szlovéniához hasonlóan kiegyensúlyozottabb a két nem átlagkeresete közötti különbség.

A keresetek aránya az Európai Unióban

	Ágazatok ³		Képzettség ⁴		Nők keresete a férfiak
	Szálláshely-	Pénzügyi	Középiskolánál	Felsőfokú	

³ Órabér alapján számított

⁴ Éves kereset alapján számított

	szolgáltatás, vendéglátás	tevékenység	alacsonyabb	végzettség	keresetének %-ban ^c
az adott ország átlagkeresetének %-ban					
EU–25	71,7	152,6	76,0	152,9	75,4
Ausztria	62,1	134,3	68,3	167,3	73,6
Belgium	67,3	128,6	77,3	146,9	82,9
Ciprus	72,0	132,1	77,0	133,7	71,9
Csehország	103,2	173,4	68,3	178,6	75,5
Dánia	81,3	122,8	81,7	130,5	80,0
Észtország	62,4	203,3	68,0	150,1	73,4
Finnország	78,9	118,3	87,6	120,7	82,0
Franciaország	75,7	129,1	77,5	146,7	83,4
Görögország	76,2	145,2	80,9	154,1	74,5
Hollandia	80,4	133,6	77,9	149,6	76,4
Írország	66,4	142,1	84,3	118,9	73,7
Lengyelország	79,2	159,7	76,7	186,0	86,0
Lettország	65,1	229,6	74,9	155,2	79,2
Litvánia	63,8	185,9	71,5	139,3	82,5
Luxemburg	64,6	151,7	–	153,6	81,1
Magyarország	72,5	186,1	66,7	233,0	85,5
Nagy-Britannia	57,5	151,7	79,0	142,6	69,7
Németország	61,9	123,4	71,1	177,7	74,4
Olaszország	77,3	165,1	82,6	160,1	81,2
Portugália	70,9	203,8	80,0	231,0	80,3
Spanyolország	74,0	173,8	79,7	142,4	75,0
Svédország	74,4	134,7	85,2	136,0	84,7
Szlovákia	64,4	206,3	63,4	175,5	70,9
Szlovénia	77,1	165,5	69,8	201,7	89,0

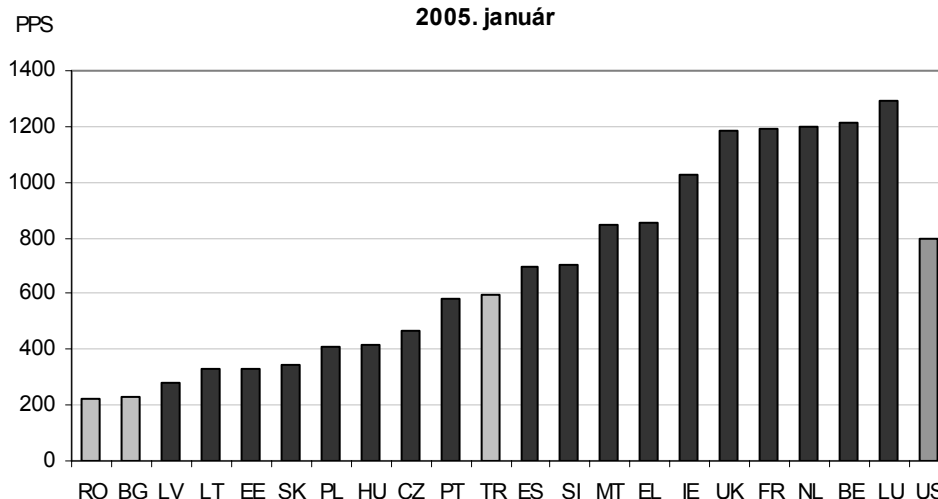
A vizsgált kilenc ágazat (a bányászattól az ingatlanügyletekig) közül az országok többségében és így az unió átlagában is a legalacsonyabb a kereset a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén, az átlag 72%-a. A sorrendben ezután következő három ágazat – bányászat, kereskedelem, építőipar – keresetei 11–14%-kal maradnak el az átlagtól, míg a feldolgozóiparban lényegében eléri az átlagkeresetet (99%). Kismértékben, 7%-kal haladja meg az átlagot a villamosenergia-ágazat, jobban, 15%-kal az ingatlanügyletek átlagkeresete. A legmagasabb összeget a pénzügyi tevékenységet folytatók érték el, az átlagnál 53%-kal többet, ami a legalacsonyabb keresetű ágazat 2,1-szerese.

A keresetek alakulásában a végzettség szintén fontos tényező. Az unióban minden adatszolgáltató országban a *középiskolai végzettséggel nem rendelkezők* havi fizetése volt a legalacsonyabb, a *diplomásoké* a legmagasabb, a *középiskolai végzettségűek* pedig a kettő közötti összeget keresnek. Magyarországon a képzettség nagyobb kereseti különbségeket eredményez, mint a legtöbb uniós országban.

Az Európai Unió 25 tagállama közül 18-ban élnek a minimálbér eszközével. (A kivételek Ausztria, Ciprus, Dánia, Finnország, Németország, Olaszország és Svédország.) Ezen kívül alkalmazzák a minimálbér rendszerét a csatlakozni kívánó három ország (Bulgária, Románia, Törökország) mindegyikében, és az Eurostat közli az Egyesült Államok adatait is.

A keresetekhez hasonlóan rendkívül széles skálán mozog az euróban kifejezett minimálbér összege is. 2005 januárjában az Európai Unióban a minimálbér 116 euró (Lettország) és 1467 euró (Luxemburg) közötti összeget foglalt magában. A 12 és félszeres nominális különbség 4,6-szeresre módosul amennyiben a vásárlóerő-paritás alapján számolunk. Vásárlóerő-paritáson 1293 (Luxemburg) és 283 (Lettország) PPS a két szélső érték.

**A minimálbér havi összegének alakulása vásárlóerő-paritáson,
2005. január**

Az elmúlt hat év során az unió valamennyi tagállamában, valamint a csatlakozni kívánó országokban is emelkedett a minimálbér, az országok egy részében gyorsabban, mint a fogyasztói árak, más részében ahhoz hasonló vagy annál kisebb mértékben. Az Egyesült Államokban az elmúlt hat év során dollárban nem változott, átszámítva 821 vásárlóerőegységről 798-ra csökkent a mutató értéke⁵.

2003-ban a teljes munkaidőben dolgozó minimálbérré bejelentett foglalkoztatottak aránya Csehországban, Hollandiában, Írországban, Máltán, Nagy-Britanniában, Spanyolországban, Szlovákiában és Szlovéniában 0,4–3,1% között mozgott. Legmagasabb volt a minimálbéren foglalkoztatottak aránya Luxemburgban (16,9%), de meghaladta a 10%-ot Litvániában, Romániában, Franciaországban és Lettországban is. Hazánkban a teljes munkaidőben foglalkoztatottak 8,1%-a dolgozik minimálbérért. Ez az arány az Egyesült Államokban 1,4% volt 2003-ban.

A nők általában nagyobb arányban dolgoznak minimálbérért, mint a férfiak. Kivétel ez alól Magyarország, ahol a minimálbéren foglalkoztatott férfiak aránya nagyobb, mint a nőké, illetve Lettország, ahol a két nem aránya majdnem megegyezik.

2003-as adatok szerint Luxemburgban és Máltán a legnagyobb a minimálbér a havi átlagkereset százalékában: 50, illetve 55%. Három ország minimálbére a bruttó kereset 40–50%-a között volt (Hollandia, Szlovénia, Bulgária), a többi országé, valamint az Egyesült Államoké 30–40% között.

⁵ Szövetségi szinten meghatározott összeg, egyes államokban ennél nagyobb a minimálbér.